

MUSICAL

Draaitribune 'Soldaat' maakt school

'Soldaat van Oranje' viert zondag het 12,5-jarig jubileum. De theatertechniek blijkt interessant voor internationale producenten.

Door onze redacteur
Arjen Ribbens

AMSTERDAM. De sterkte-zwakteanalyse van zijn plan was overzichtelijk, zegt Fred Boot (57). Als beginnend theaterproducent kon hij geldschietter Alex Mulder in oktober 2008 één sterk punt noemen: de krachtige titel *Soldaat van Oranje*. Bij zwak stond: een musical gemaakt door veel niet-musicalmensen met een duur technisch concept, in een nog te bouwen theater op een afgelegen vliegveld.

Veel kenners verklaarden Mulder voor gek toen hij 9 miljoen investeerde in een oorlogsmusical met zingende Engelandvaarders in een alleen per auto te bereiken gelegenheidstheater. Het is wel duidelijk wie het laatst lacht. Zondag viert 'Soldaat' zijn 12,5-jarig jubileum. Ruim 3,3 miljoen bezoekers bezochten inmiddels de TheaterHangaar op de voormalige vliegbasis Valkenburg bij Katwijk; de zaal stroomt nog altijd vol.

Het succes stoelt mede op de speciaal ontwikkelde presentatievorm. De tribune voor de 1.103 toeschouwers is gebouwd op een gemotoriseerde draaischijf. Ongemerkt beweegt het publiek van scène naar scène, van studentensociëteit Minerva naar paleis Noordeinde, en van een realistisch ogende zee met echt golvend water naar een startbaan met een heus Dakota-vliegtuig.

Dat de toeschouwers steeds slechts een deel van het 120 meter lange toneel zien, komt door eveneens gemotoriseerde houten schermen tussen de tribune en het toneel. Steeds is slechts één decor zichtbaar: soms intiem - alleen een studentenkamer - dan weer panoramisch breed, bij een strandscène. Bijkomend voordeel: op de schermen kunnen filmbeelden geprojecteerd worden.

Tal van internationale producenten kwamen naar de draaimolentribune kijken, onder andere de Brit Andrew Lloyd Webber. „De industrie ziet dit als een belangrijke ontwikkeling”, zei theaterproducent Robin de Levita (64) tien jaar terug in NRC. Met het mede door hem geleide bedrijf Imagine Nation BV bood hij het 'StageAround'-concept te koop aan. Wat is er uitgekomen van die verwachtingen?

Realisme

Robin de Levita bedacht het 360 graden-decor. Toen Boot de financiering voor zijn musicalplan rondkreeg en de hangaar op vliegbasis Valkenburg kon huren, vroeg hij De Levita om hulp. Een meeslepend oorlogsdrama heeft realisme nodig, een gigantisch toneel met vaste decors, hield De Levita zijn collega voor tijdens een bezoek aan de lege hangaar. De ervaren theaterproducent zag meteen hoe dat kon: met een rond toneel en een draaiende tribune.

Deze prikkelende gedachte werd overtuigend uitgewerkt door de beoogde regisseur Theu Boermans en de Oostenrijkse decorbouwer Bernard Hammer. Zij presenteerden een grote maquette met in het midden een verwijderbare tribune. Wie zijn hoofd door het gat stak en al ronddraaiend het decorontwerp bekeek, begreep hoe kansrijk het concept was.

Technisch producent Robert Nieuwenhuis realiseerde de technische kant van het plan met hulp van onder meer een Duitse producent van beweegbare presentatieschijven voor autoshows. De Levita: „Houtje-touwtje improviserden we de boel bij elkaar. Dat we iets hadden uitgevonden, beseften we pas toen de musical zo'n succes bleek, en diverse producenten kwamen kijken.”

Een aantal technieken en combinaties van technieken liet De Levita patenteren en met de betrokken automatiseerder, Silicon Theatre Scenery uit De Kwakel, internationaal expert in de automatisering van theaterdecors, sloot hij een exclusiviteitscontract voor StageAround.

De Levita pitchte zijn product bij zo'n veertig theaterproducenten uit Duitsland, Engeland,

Edwin de Vries, scriptschrijver van 'Soldaat van Oranje', bekijkt het musicaldecor. Links achter producent Fred Boot, rechts regisseur Theu Boermans.

Cijfers

12,5 jaar 'Soldaat van Oranje'

200.000.000

euro omzet uit de kaartverkoop

3.300.000

bezoekers bij de 3.244 voorstellingen

50.000

leerlingen uit het voortgezet onderwijs zagen de musical

9.732

uur is de voorstelling gespeeld

6.585

kilometer heeft de draaibare tribune afgelegd

25

acteurs speelden de rol van Erik Hazelhoff Roelfzema. Achttien actrices speelden koningin Wilhelmina.

de VS, het Midden-Oosten en Azië. De presentatievorm biedt grote voordelen, zegt hij. „Je hebt geen dure techniek nodig voor decorwisselingen en je kunt complexe decors bouwen alsof het filmsets zijn.”

Een van de bedrijven die op Valkenburg naar Soldaat van Oranje waren komen kijken, een geschiedkundig themapark bij Nantes, bouwde heimelijk een kopie van de TheaterHangaar. Een „slechte versie”, zegt De Levita. Ambitie om de Fransen juridisch aan te pakken had hij niet. „Processen mijd ik liever.”

Tokio

Met zijn bedrijf heeft De Levita vooralsnog slechts één theater gebouwd, het in 2017 geopende IHS StageAround in Tokio. Het vinden van geschikte bouwlocaties blijkt vaak lastig: „Nodig is een minstens 9 meter hoge hal van zeker 70 bij 60 meter met een vrijdragende dakconstructie. Die zet je niet zomaar overal neer.” Het uitrollen van het concept vergt ook geluk en geduld, zegt hij. Aan tegenslag geen gebrek de afgelopen jaren. De pandemie dwarsboemde bijvoorbeeld de door Boot aangekondigde plannen voor twee StageAround-theaters.

NEW Productions, de productiemaatschappij van 'Soldaat', zette de bouw van een theater in Londen voor *Soldier of Orange* op pauze. En de bouwplannen voor een theater aan het Weerwater in Almere, bedoeld voor *Nieuw Amsterdam*, een muziektheaterproductie over de Nederlandse roots van New York, waar Boot inmiddels tien jaar aan werkt, moest hij zelfs schrappen.

Door corona, de Brexit en de oorlog in Oekraïne zijn bouwkosten met 50 procent

gestegen, zegt Boot. Hij heeft de metalen constructiebalken voor het theater in Londen laten opslaan en voert gesprekken met investeerders en de gemeente. Hij weet zeker dat *Soldaat van Oranje* ook in Londen een groot publiek zal aanspreken. „De musical biedt een universeel verhaal. Bovendien is het Britse publiek dol op *immersive theater*, nieuwe theatervormen op bijzondere locaties.” De gestegen bouwkosten zijn voorlopig echter een belemmering. „Het gaat om een gruwelijke investering. Die moeten we als vrije producent zonder subsidies kunnen terugverdienen. We blijven het proberen.”

De Levita is optimistisch. De komende tien jaar hoopt hij met zijn bedrijf nog zes tot tien StageAround-theaters te bouwen, zegt hij. „Zie zo'n theater als een olietanker. Als die wordt afgeleverd, is dat evenmin een kwestie van even de sleutels afgeven. Ik help met het maken van goede voorstellingen voor StageAround. Hoe voorkom je bijvoorbeeld dat acteurs zich het schompes moeten lopen bij decorwisselingen? Hoeveel projecties doe je op de schermen? De eerste voorstelling in Tokio was een groot, drieënhalf uur durend historisch spektakel. Een enorm succes.”

Soldaat van Oranje heeft iets in gang gezet, zeggen Boot en De Levita. Er zijn nu meer musicals op locatie met bijzondere presentatievormen. Ze wijzen op de Belgische oorlogsmusicals *14-18* en *40-45*, en op *Musical De Tocht*, die komend najaar in première gaat. Voor deze voorstelling over de Elfstedentocht is in Leeuwarden een theater gebouwd met 'meteorologische special effects' en een enorme ijsvloer. De Levita: „Het woord spektakelmusical is na *Soldaat van Oranje* gangbaar geworden.”